

Středočeský kraj

*Vzorová dokumentace
školního metodika
prevence*

včetně návrhu úprav

v preventivním programu školy

2019

Eva Burdová

Autor: PhDr. Mgr. Eva Burdová, MBA

Název: Vzorová dokumentace školního metodika prevence

Vydavatel: Středočeský kraj

Počet stran: 69

Pořadí vydání: 1.

Pouze elektronické vydání

Měsíc a rok vydání: listopad 2019

ISBN: 978-80-88332-06-0

Publikace neprošla jazykovou korekturou.

Metodika vznikla v rámci projektu „Krajský projekt primární prevence k žádosti o dotaci v dotačním řízení MŠMT na rok 2019“.

Projekt je financován z dotačního programu MŠMT a realizován Středočeským krajem.

Dotační řízení MŠMT - poskytnutí neinvestiční dotace ze státního rozpočtu na poskytování aktivit v oblasti primární prevence rizikového chování na rok 2019.

Název projektu: „Krajský projekt primární prevence k žádosti o dotaci v dotačním řízení MŠMT na rok 2019“

Evidenční číslo: PRCH-KP-0005/2019

Dotační oblast: Krajské projekty 2019

**Ke stažení zdarma pro všechny školní
metodiky prevence**

Obsah

Pár slov úvodem	5
Jak na to	6
Návrh úprav preventivního programu školy	8
Program poradenských služeb ve škole	9
Vymezení činnosti pedagogických pracovníků ŠPP	12
Preventivní program školy	19
Strategie předcházení školní neúspěšnosti	32
Školní program proti šikanování	34
Minimální preventivní program	38
Další dokumenty	57
Přílohy	59
Seznam zkratk	67
Doporučená a použitá literatura, zdroje	68

Pár slov úvodem

Úvodem mi dovoluji pár slov k této publikaci. Navazuje na metodiku vydanou v září 2019 a nazvanou Rukověť školního metodika prevence. Doporučuji tuto metodiku pročíst pro dobré pochopení navržených dokumentů. Navržené dokumenty pro školní metodiky prevence vnímejte spíše jako pomůcku, návodný materiál, jak vykazovat pracovní činnosti a plnit dokumentaci školního metodika prevence na půdě školy. Legislativní a metodické materiály školnímu metodikovi prevence specifikují mnoho úkolů a zpracování mnoha dokumentů. Těmito mými návrhy se snažím reflektovat danou problematiku v souladu s požadavky legislativy, nicméně specifickou strukturu a členění navrhuji na podkladě mnohaletých zkušeností sama a tato struktura není a nemůže být závazná, pokud nebude blíže specifikována v legislativním dokumentu. Z tohoto pro Vás, školní metodiky prevence, vyplývá, že si dané materiály nastavujete, tvoříte a upravujete dle specifických požadavků daných škol. V této souvislosti je třeba si uvědomit, že každá škola má své vlastní ŠVP, a proto tento materiál nemůže postihnout úpravu dokumentů každé školy, může pouze ukázat, jak na to.

Přeji hodně energie v náročné práci školního metodika prevence.

PhDr. Mgr. Eva Burdová, MBA

Jak na to?

Nejdříve si vytvořte společnou směrnici o zakládání pro celé školní poradenské pracoviště. Nezapomeňte na to, aby byla provázána se směrnicí o zakládání dokumentů celé školy, včetně skartačních lhůt a náležitostí v souvislosti se zpracováním osobních údajů.

Po vytvoření směrnice o zakládání rozvrhněte jednotlivé elektronické složky včetně ochrany dat a zálohování a písemné složky (šanoný). Dostatečně označte a zajistěte uzamčení. Určete osoby odpovědné za zakládání, vyspecifikujte také způsoby nahlížení do spisové dokumentace, případné možnosti pořizování kopií z jednotlivých složek. Složky obsahující informace o žácích musí být důvěrné a i z tohoto hlediska přemýšlejte o osobách odpovědných a o okruhu osob, které do nich mohou nahlížet.

Možné návrhy názvů jednotlivých složek (škola si musí uzpůsobit dle místních zvyklostí):

- ✓ Program poradenských služeb ve škole
- ✓ Databáze odborníků a odborných pracovišť
- ✓ Databáze spolupracovníků
- ✓ Komunikace s oblastním metodikem
- ✓ Legislativní dokumenty
- ✓ Evidence akcí, uskutečněné akce, účast
- ✓ Metodické vedení pedagogů, nabídky DVPP, zápisy
- ✓ Evaluace a podklady k evaluaci, dotazníky, ankety a výsledky různých šetření
- ✓ Písemné záznamy umožňující doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence (dále ŠMP)
- ✓ Informace o žácích, odborné zprávy

Celou dokumentaci musí ŠMP vést v souladu se zákonem č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů, v souladu s Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 26. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ ES (o ochraně osobních údajů) a s dalšími platnými právními předpisy týkajícími se ochrany osobních údajů.

LOGO školy *LOGO školy*

**Program
poradenských
služeb
ve škole**

Vymezení rozsahu činnosti
pedagogických prac.

Preventivní program školy

Strategie předcházení školní
neúspěšnosti

Preventivní program proti
šikaně a dalším projevům
rizikového chování

**Písemné
záznamy
umožňující
doložit rozsah
a obsah
činnosti
školního
metodika
prevence**

navržená a realizovaná
opatření

Obrázek č. 1 Vzor označení některých šanonů

Návrh úprav preventivního programu školy

Základní úprava souvisí s novelizací vyhlášky č. 72/2005 Sb.¹ k 1. 9. 2016. Preventivní program školy se tak stal na podkladě § 7, odst. 3 této vyhlášky součástí Programu poradenských služeb ve škole. Také se v souvislosti s touto vyhláškou i v jeho jednotlivých oblastech objevují nové jevy jako např. prevence sebepoškozování. V rámci návrhu úprav si společně vyspecifikujeme a ukotvíme jednotlivé náležitosti a postupy, které můžete a nemusíte využít, nicméně vždy je třeba tyto úpravy činit v kontextu vlastního školního vzdělávacího programu dané školy tak, jak popisuje metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (č. j. 21291/2010-28): „*Školní preventivní strategie je dlouhodobým preventivním programem pro školy a školská zařízení. Je součástí školního vzdělávacího programu, který vychází z příslušného rámcového vzdělávacího programu.*“²

Základní a prvotní úpravou se tak musí stát vytvoření efektivního programu poradenských služeb ve škole. Při tvorbě musíme vyspecifikovat i jednotlivé oblasti primární prevence rizikového chování, kterými se budeme zabývat.

¹ Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů. In: Praha: Sbírka zákonů České republiky, ročník 2005, Částka 20/2005. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/castka/2005-20>

² článek 2, odst.(7) Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28) [online]. Praha: MŠMT, 2010 [cit. 2017-08-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

Program poradenských služeb ve škole

Program poradenských služeb ve škole musí obsahovat³:

- **vymezení rozsahu činností pedagogických pracovníků, kteří jsou součástí školního poradenského pracoviště (dále ŠPP) a poskytují poradenské služby - tedy výchovného poradce, školního metodika prevence, případně pokud máme i školního speciálního pedagoga či školního psychologa;**
- **preventivní program školy - můžeme vycházet ze školní preventivní strategie, kterou již každá škola má zpracovanou. Školní preventivní strategie je dlouhodobý program, který je součástí školního vzdělávacího programu vycházejícího z rámcového vzdělávacího programu;**
- **strategie předcházení školní neúspěšnosti - doporučuji vycházet hlavně z vyhlášky č. 27/20016 Sb.⁴ Zpracování tohoto dokumentu je spíše úkolem výchovného poradce;**
- **preventivní program proti šikaně a dalším projevům rizikového chování.**

³ Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů. In: Praha: Sbírka zákonů České republiky, ročník 2005, Částka 20/2005. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/castka/2005-20>

⁴ Vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. In: Praha: Sbírka zákonů České republiky, ročník 2016, Částka 10/2016. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>

Logo školy

Program poradenských služeb ve škole

(návrh k vložení do spisové dokumentace)

ZPRACOVAL/A/I/Y						
PLATNOST OD						
REVIZE	Aktualizace		Aktualizace		Aktualizace	
	Název části	K datu	Název části	K datu	Název části	K datu
SCHVÁLIL/A						

Na první stránce může být vymezen jmenovitě celý preventivní tým, nebo tým školního poradenského pracoviště (dále ŠPP) včetně popisu koordinace práce ŠPP. Tento list lze kdykoli vyměnit při změně pracovníka. Vhodné je uvést zde i kontakty včetně e- mailových adres.

KOORDINACE AKTIVIT

Za koordinaci aktivit ŠPP na škole odpovídá ředitel školy. Pracovníci ŠPP spolupracují s ředitelem školy, zástupcem ředitele školy, ostatními pedagogy, oblastním metodikem prevence na pedagogicko-psychologické poradně (dále PPP), dále s institucemi jako např. s pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče a dalšími organizacemi.

Jmenovité složení týmu:

Ředitel školy: xxxxxxxx xxxxxxxxxxxxxxxxx

Zástupce ředitele: YYYYY YYYYYYY

Výchovný poradce: XXX XXXXXX

Školní metodik prevence: HHHH HHHHH

Školní psycholog: PPPP PPPPPPP

Složka č. 1

*Vymezení rozsahu činností
pedagogických pracovníků,
kteří jsou součástí ŠPP
a poskytují poradenské služby*

Výchovný poradce

I. Standardní činnosti výchovného poradce

I. I. Poradenské činnosti:

1. Kariérové poradenství a poradenská pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní cestě žáků, tj. zejména:

a) koordinace mezi hlavními oblastmi kariérového poradenství - kariérovým vzděláváním a diagnosticko-poradenskými činnostmi zaměřenými k volbě vzdělávací cesty žáka,

b) základní skupinová šetření k volbě povolání, administrace, zpracování a interpretace zájmových dotazníků v rámci vlastní odborné kompetence a analýzy preferencí v oblasti volby povolání žáků,

c) individuální šetření k volbě povolání a individuální poradenství v této oblasti ve spolupráci s třídním učitelem,

d) poradenství zákonným zástupcům s ohledem na očekávání a předpoklady žáků ve spolupráci s třídním učitelem,

e) spolupráce se školskými poradenskými zařízeními a středisky výchovné péče při zajišťování poradenských služeb přesahujících kompetence školy,

f) zajišťování skupinových návštěv žáků školy v informačních poradenských střediscích krajských poboček Úřadu práce České republiky a poskytování informací žákům a zákonným zástupcům o možnosti individuálního využití informačních služeb těchto středisek,

g) poskytování služeb kariérového poradenství žákům cizincům se zřetelem k jejich speciálním vzdělávacím potřebám.

2. Vyhledávání a orientační šetření žáků, jejichž vývoj a vzdělávání vyžadují zvláštní pozornost a příprava návrhů na další péči o tyto žáky, včetně spolupráce na přípravě, kontrole a evidenci plánu pedagogické podpory pro žáky s potřebou podpůrného opatření v 1. stupni.

3. Zprostředkování vstupní a průběžné diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb a mimořádného nadání a intervenčních činností pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami nebo mimořádně nadané žáky ve školských poradenských zařízeních.

4. Spolupráce se školskými poradenskými zařízeními při zajišťování podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a intervenčních činností pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

5. Příprava podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole, koordinace poskytování poradenských služeb těmto žákům školou a školskými poradenskými zařízeními a koordinace vzdělávacích opatření u těchto žáků.

6. Poskytování služeb kariérového poradenství pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a zejména pro žáky uvedené v § 16 odst. 9 školského zákona.

I. II. Metodické a informační činnosti

1. Metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy:

a) v otázkách kariérového rozhodování žáků,

b) s přípravou a vyhodnocováním plánu pedagogické podpory,

c) s naplňováním podpůrných opatření ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,

d) s tvorbou a vyhodnocováním individuálních vzdělávacích plánů,

e) v práci s nadanými a mimořádně nadanými žáky.

2. Zprostředkování nových metod pedagogické diagnostiky a intervence pedagogickým pracovníkům školy.

3. Metodická pomoc pedagogickým pracovníkům školy v otázkách kariérového rozhodování žáků, integrace, individuálních vzdělávacích plánů, práce s nadanými žáky apod.

4. Předávání odborných informací z oblasti kariérového poradenství a péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami pedagogickým pracovníkům školy.

5. Poskytování informací o činnosti školy, školských a dalších poradenských zařízení v regionu, o jejich zaměření, kompetencích a o možnostech využívání jejich služeb žákům a jejich zákonným zástupcům.

6. Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči dalších poradenských zařízení a jejich zajištění v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů.

7. Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti výchovného poradce, navržená a realizovaná opatření.⁵

⁵ Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních: ve znění pozdějších předpisů. In: Praha: Sbírka zákonů České republiky, ročník 2005, Částka 20/2005. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/castka/2005-20>

Školní metodik prevence

II. Standardní činnosti školního metodika prevence

II. I. Metodické a koordinační činnosti

- 1. Koordinace tvorby, kontrola, evaluace a participace při realizaci minimálního preventivního programu školy.*
- 2. Koordinace a participace na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, závislostí, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, rasismu a xenofobie, prekriminálního a kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalších projevů rizikového chování.*
- 3. Metodické vedení činnosti pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence rizikového chování. Vyhledávání a nastavení vhodné podpory směřující k odstranění rizikového chování.*
- 4. Koordinace vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence rizikového chování.*
- 5. Individuální a skupinová práce se žáky a studenty s obtížemi v adaptaci, se sociálně-vztahovými problémy, s rizikovým chováním a problémy, které negativně ovlivňují jejich vzdělávání.*
- 6. Koordinace přípravy a realizace aktivit zaměřených na zapojování multikulturních prvků do vzdělávacího procesu a na integraci žáků/cizinců; prioritou v rámci tohoto procesu je prevence rasismu, xenofobie a dalších jevů, které souvisejí s přijímáním odlišnosti.*
- 7. Koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku prevence rizikového chování, s metodikem*

preventivních aktivit v poradně a s poradenskými, terapeutickými, preventivními, krizovými, a dalšími odbornými pracovišti, zařízeními a institucemi, které působí v oblasti prevence rizikového chování.

8. Kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště a participace na intervenci a následné péči v případě akutního výskytu rizikového chování.

9. Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení v rámci prevence rizikového chování v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů.

10. Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence, navržená a realizovaná opatření.

II. II. Informační činnosti

1. Zajišťování a předávání odborných informací o problematice rizikového chování, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence pedagogickým pracovníkům školy.

2. Prezentace výsledků preventivní práce školy, získávání nových odborných informací a zkušeností.

3. Vedení a průběžné aktualizování databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence rizikového chování, zejména orgánů státní správy a samosprávy, středisek výchovné péče, poskytovatelů sociálních služeb, zdravotnických zařízení, Policie České republiky, orgánů sociálně-právní ochrany dětí, nestátních organizací působících v oblasti prevence, center krizové intervence a dalších zařízení, institucí a jednotlivých odborníků.

4. *Předávání informací a zpráv o realizovaných preventivních programech zákonným zástupcům, pedagogickým pracovníkům školy a školskému poradenskému zařízení.*

5. *Vedení dokumentace, evidence a administrativa související se standardními činnostmi v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů a předávání informací o realizovaných preventivních programech školy pro potřeby zpracování analýz, statistik a krajských plánů prevence.*

II. III. Poradenské činnosti

1. *Vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy rizikového chování; poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště ve spolupráci s třídními učiteli.*

2. *Spolupráce s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje rizikového chování u jednotlivých žáků a tříd a participace na sledování úrovně rizikových faktorů, které jsou významné pro rozvoj rizikového chování ve škole.*

3. *Příprava podmínek pro integraci žáků se specifickými poruchami chování ve škole a koordinace poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými školskými zařízeními.⁶*

Pokud škola má tzv. rozšířené poradenské pracoviště, vloží zde i další standardní činnosti ostatních poradenských pracovníků školy působících ve školním poradenském pracovišti obdobným způsobem.

⁶ Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů. In: Praha: Sbírka zákonů České republiky, ročník 2005, Částka 20/2005. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/castka/2005-20>

Složka č. 2

Preventivní program školy

Vychází ze ŠVP (název ŠVP)_____ na období_____

Platnost od_____

Evaluace k_____

Preventivní program školy

Můžeme vycházet z již zpracované školní preventivní strategie a tu zde můžeme použít.

Východiska

Východiska můžeme pojmut z několika úhlů pohledu, je na Vás a Vaší škole, jakou cestou se chcete ubírat. Nabízím tyto možnosti:

- 1. Možné je vycházet ze současného platného metodického doporučení, které specifikuje, jak má vypadat školní preventivní strategie a co má obsahovat:**

„Školní preventivní strategie je dlouhodobým preventivním programem pro školy a školská zařízení. Je součástí školního vzdělávacího programu, který vychází z příslušného rámcového vzdělávacího programu. Vychází z omezených časových, personálních a finančních investic se zaměřením na nejvyšší efektivitu, jasně definuje dlouhodobé a krátkodobé cíle, je naplánována tak, aby mohla být řádně uskutečňována. Přizpůsobuje se kulturním, sociálním či politickým okolnostem i struktuře školy či specifické populaci jak v rámci školy, tak v jejím okolí, respektuje rozdíly ve školním prostředí. Oddaluje, brání nebo snižuje výskyt rizikových forem chování, zvyšuje schopnost žáků a studentů činit informovaná a zodpovědná rozhodnutí. Má dlouhotrvající výsledky, pojmenovává problémy z oblasti rizikových forem chování. Pomáhá zejména těm jedincům, kteří pocházejí z nejvíce ohrožených skupin (minoritám, cizincům, pacientům či dětem) při zajištění jejich lidských práv a povinností. Podporuje zdravý životní styl, tj. harmonickou rovnováhu tělesných a duševních funkcí s pocitem spokojenosti, chuti

do života, tělesného i duševního blaha (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa a pohybové aktivity). Poskytuje podněty ke zpracování Minimálního preventivního programu.“⁷

„Do školního vzdělávacího programu vydaného ředitelem školy⁸ je začleněna problematika prevence rizikového chování u dětí tak, aby se prevence rizikového chování u žáků stala přirozenou součástí školních osnov a výuky jednotlivých předmětů a nebyla pojmána jako nadstandardní aktivita škol.“⁹

- 2. Jako další možný postup vnímám i to, že nám může pomoci jednotný systém výkaznictví SEPA (On-line systém evidence preventivních aktivit). Blíže o tomto systému jsem psala v Rukověti školního metodika prevence¹⁰. Díky tomu, že bylo do výkaznictví vloženo tlačítko pro export do textového editoru word, můžeme si celý výkaz převést do wordu a dělat v něm další úpravy, jako např. doplnit o další specifické údaje, můžeme doplnit o další části, o fotodokumentaci, přidat další požadavky, upravovat, formátovat a samozřejmě i vkládat do výroční zprávy o činnosti školy. Náš preventivní program tak bude korespondovat s výkaznictvím a ulehčí nám to práci. Stejným**

⁷ článek 2, odst.(7) *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28)* [online]. Praha: MŠMT, 2010 [cit. 2017-08-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

⁸ § 5 odst. 3 zákona 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů In: Praha: Sbírka zákonů České republiky, ročník 2004. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast1>

⁹ článek 4, odst.(1) *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28)* [online]. Praha: MŠMT, 2010 [cit. 2017-08-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

¹⁰ BURDOVÁ, E. (2019) *Rukověť školního metodika prevence*. Praha: Středočeský kraj. ISBN 978-80-88332-00-8, str.45-49

způsobem pak můžeme postupovat při tvorbě a koordinaci minimálního preventivního programu. Po prostudování a analýze mohu konstatovat, že SEPA není v kolizi s metodickým doporučením, neobsahuje však některé součásti, které budeme muset po převedení do wordu doplnit.

Návrh preventivního programu školy

ZÁKLADNÍ ÚDAJE

Jméno ŠMP

IČ organizace

Název organizace

Ředitel/ka(statutární zástupce)

Adresa školy

Zřizovatel

Tabulka - počet tříd a žáků vaší školy v jednotlivých ročnících

ÚVOD

Do úvodu napište obecné náležitosti o preventivním programu školy, čerpejte z metodického doporučení, rozepište na cca 1-2 odstavce základní seznámení s tím, co to je, k čemu slouží a proč ho zpracováváme.

Např. Preventivní program školy je dlouhodobý dokument. Je součástí školního vzdělávacího programu, který vychází z rámcového vzdělávacího programu pro

Úlohou primární prevence rizikového chování je předcházet rizikům a vlivům narušujícím zdravý osobnostní a sociální vývoj dětí a mládeže. Účinná prevence musí ovlivnit chování ve smyslu podpory zdraví. Oddaluje, brání nebo snižuje výskyt rizikových forem chování. Efektivní prevence by měla zvyšovat schopnost žáků činit informovaná a zodpovědná rozhodnutí. Má mít dlouhotrvající výsledky. Preventivní program je vodítkem pro žáky a pedagogické pracovníky školy

a ve svém důsledku by měl vést k pozitivní změně klimatu školy s minimem kázeňských problémů a rizikového chování ve škole i mimo školu. Podílí se na něm všichni pedagogičtí pracovníci na podkladě svých povinností vycházejících ze školského zákona. Základním předpokladem k maximální účinnosti prevence je aktivní zapojení všech zúčastněných včetně oslovení rodičovské veřejnosti.

CHARAKTERISTIKA ŠKOLY

Zde krátce představte svou školu, počty tříd, možnosti školy i z hlediska prostředí, prostorového uspořádání a vybavenosti. Přihlédněte ke kulturním, sociálním či politickým okolnostem i ke struktuře školy či specifické populaci jak v rámci školy, tak v jejím okolí, respektuje rozdíly ve školním prostředí.

ANALÝZA SOUČASNÉ SITUACE

Popište současný stav, zhodnoťte dané možnosti a reálnou situaci vaší školy z různých úhlů pohledu, včetně možnosti získat do školy odborníky, zaměřte se také na možnost získání finančních prostředků na preventivní aktivity a na způsob hledání zdrojů apod. S analýzou současného stavu může pomoci i systém výkaznictví SEPA, kde jsou uvedeny v úvodu i závěru návodné otázky.

VYMEZENÍ POJMŮ

Čerpejte z metodického doporučení (č. j. 21291/2010-28), popište specifickou a nespecifickou prevenci v obecné rovině a dále se zaměřte na vyspecifikování jevů, na které je primární prevence rizikového chování prioritně zaměřena.

CÍLE

Stěžejním cílem je předcházet rizikovému chování. Dokument je na podkladě § 22b písm. c) školského zákona¹¹ závazný pro všechny pedagogické pracovníky školy.

Cíle konkretizujte pro jednotlivé věkové skupiny žáků v souladu s didaktickou zásadou přiměřenosti, zpracovávejte společně s pedagogy jednotlivých ročníků, ti nejlépe znají nejen věkové zvláštnosti, ale i charakteristické rysy současných dětí a mohou pomoci i zajímavými podněty.

Cíle specifikujte v dlouhodobém preventivním programu opravdu dlouhodobě a směrem ke klíčovým kompetencím vycházejícím z vlastního ŠVP školy včetně spolupodílení se daného cíle prevence rizikového chování na očekávaných výstupech v jednotlivých oblastech.

Cíle se pokuste nastavit tak, abyste mohli za nějaký časový úsek – v daném termínu, vyhodnotit jejich plnění. Pomoci může pravidlo SMART využívané v managementu, ale i v projektovém plánování.

SMART= specific, measurable, achieveable, relevant a time-bounded

- **S** **specifický**
- **M** **měřitelný**
- **A** **dostatečně ambiciózní, ale také akceptovatelný, tedy dosažitelný**
- **R** **relevantní, ale i reálný**
- **T** **časově vymezený, termínovaný**

¹¹ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: Praha: Sbírka zákonů České republiky, ročník 2004. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast1>

Příklad specifikace cílů na I. stupni základní školy pro 1. a 2. ročník pro jednu oblast:

Konkrétní cíle v podobě znalostních kompetencí žáků pro oblast návykových látek:

1. – 2. ročník

- žáci dokážou pojmenovat zdravotní rizika spojená s kouřením, pitím alkoholu, užíváním drog, zneužíváním léků;
- znají jednoduché způsoby odmítání návykových látek;
- znají hodnotu zdraví;
- vědí, co je nezdravé;
- mají vědomosti jak udržovat a podporovat své zdraví ;
- mají povědomí o zdravém životním stylu.

(Navrhněte i měřitelnost, způsob ověření a časové vymezení - do kdy)

METODY A FORMY PRÁCE využívané v oblasti prevence rizikového chování

Zde popište metody a formy práce, které využíváte běžně i při výuce a i při specifických činnostech v rámci prevence rizikového chování, např. zabezpečované odborníky zvenčí.

Zamyslete se i nad možnostmi využívání specifických metod, pokud je součástí Vašeho školního poradenského pracoviště např. i školní psycholog (sociometrie, diagnostiky apod.)

Nezapomínejte na běžné didaktické zásady ani na běžně používané metody (pozorování, pedagogická diagnostika, monitoring třídního učitele, dotazníky, diskuse).

Do metod využívaných v rámci specifické prevence rizikového chování patří hlavně metody praktické (diskusní, problémové, programované, diagnostické a klasifikační i projektové metody). Ty poskytují nejen poznatky, ale zaměřují se i na získání předpokladů k úspěšnému zažití praktických dovedností. Využívejte diskusní, situační, inscenační i prožitkové metody. Velice se osvědčují hry a hraní rolí. Nebojte se ani využití peer prvku (učení od vrstevníků), které se na mnoha školách stává již tradicí. Nutná je však příprava peerů.

Nezapomínejte ani na sociální učení, které je u dané cílové skupiny velice důležité. Děti se s vaší pomocí učí sociálním rolím, vzorcům chování a často jste pro ně autoritou i vzorem a přebírají vaše vzorce chování. Nezapomínejte na to, že toto je často mnohem silnější než jakékoli sdělení.

ZAPOJENÍ PRIMÁRNÍ PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ DO VÝUKY

Z povinností pedagogického pracovníka vycházejících z § 22b školského zákona vyplývá i povinnost podílet se na implementaci prevence rizikového chování na půdě školy. Každý pedagogický pracovník by si pod metodickým vedením ŠMP měl uvědomit, že primární prevence rizikového chování je i běžnou součástí výuky. Zde doporučuji, aby školní metodik prevence vysvětlil všem pedagogům, že jednotlivé oblasti, na které je primární prevence rizikového chování zaměřena, spadají i do běžného života školy, a tím i do běžné výuky. Požádejte kolegy, aby se zamysleli, kde jednotlivá témata implementují do výuky, a jakou časovou dotaci jim věnují. Doporučuji zpracovat si vlastní jednotnou tabulku (např. vzor tab. č. 1), kterou

všichni pedagogové vyplní a ŠMP si pak následně zpracuje. Dle velikosti školy se na vyplňování a zpracování mohou podílet např. předmětové komise. Následná implementace do ŠVP musí proběhnout společně s koordinátorem ŠVP. Příklad implementace do ŠVP uvádí tabulka č. 2.

Rizikové chování	Vyučovací předmět	Tematický okruh	Počet hodin, časová dotace	Specifické poznámky
Agrese				
Šikana				
Záškoláctví				
Závislostní chování				
Poruchy příjmu potravy				
Intolerance, antisemitismus, extremismus				
... doplňte další				

Tabulka č.1 Zapojení PPRCH do výuky-podklad pro jednotlivé pedagogy

RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ VE ŠKOLNÍM VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU					
Základní škola – 1. stupeň					
Vzdělávací oblast	Vyučovací předmět	Rizikové chování	Tematický okruh dle ŠVP	Casová dotace/ hod.	Popis, situace
Jazyková výchova	Český jazyk – 1. stupeň	Agrese	Rozvoj komunikačních dovedností v modelových situacích Formy společenského styku	Průběžně během celého roku podle potřeby a vyskytujících se problémů.	Učíme žáky vyjadřovat své názory slušnou formou a vedeme je ke zdravému sebevědomí. Besedy, diskuse, sociální hry, hrani rolí, obhajoba názorů, párová, skupinová práce, komunikace v kruhu, modelové situace. Co je to slušné chování, scénky, dramatizace. S úsměvem jde vše lépe
		Násilí	Postavy v pohádkách a jejich vlastnosti	15	Oblíbené a neoblíbené postavy a proč, jejich vlastnosti?
		Vandalismus	Rok v přírodě	10	Chráníme přírodu, pobyt venku
		Intolerance	Pohádky – lidské vztahy, hodnoty, postoje, etika	10	Rodina, kamarádství
		Rasismus a xenofobie	Učíme se číst s Mouchou Rudolfinou – lidské vztahy, komunikace	5	Číst se učí děti na celém světě...
		Záškoláctví	Režim dne	5	Režim den

Tabulka č. 2 Návodný příklad, jak zapracovat jednotlivá preventivní témata do ŠVP¹²

¹² vzor z přílohy - Burdová, E. a Kohoutová, E. (2011) *Školní strategie prevence rizikového chování OU, PŠ, ZŠ a MŠ Příbram*. Příbram: OU, PŠ, ZŠ a MŠ.

Pravidelné aktivity specifické primární prevence rizikového chování ve škole

Zde vyspecifikujte pravidelně se opakující samostatné programy specifické primární prevence, které pořádáte ať již vlastními silami sami ve škole, či jsou poskytovány jinými organizátory z řad externích odborníků. Opět doporučuji zpracovávat již rovnou v systému výkaznictví, kdy doplňovat v SEPA můžete průběžně v rámci jednoho roku. Do dlouhodobého plánu doporučuji zakomponovat pouze ty aktivity, které se pravidelně opakují a to bez uvedení termínu a dalších specifik, které se vloží až do minimálního preventivního programu (dále MPP). Navrhuji využít upravenou tabulku a tu si nakopírovat tolikrát, kolik máte dlouhodobých aktivit. U dlouhodobých aktivit doporučuji vložit větu: Finanční krytí uvedených akcí je závislé na ekonomické situaci školy a dalších možnostech získání finančních prostředků (granty apod.).

Název programu	
Úroveň programu PPRCH	
Typ RCH, na které je program zaměřen	
Realizátor, kontakt	
Forma programu	
Cílová skupina	
Finanční zabezpečení aktivity	

Tabulka č. 3 Návrh pro evidenci programu specifické prevence (upraveno ze SEPA)

Nespecifická primární prevence - Řízené volnočasové aktivity

Ve výkaznictví se tento typ prevence již nesleduje, nicméně do dlouhodobé strategie prevence nám patří i dle metodického doporučení. Zaměřte se zde tedy na popis aktivit v metodickém doporučení **vyspecifikovaných**: „...veškeré aktivity podporující zdravý životní styl a osvojování pozitivního sociálního chování prostřednictvím smysluplného využívání a organizace volného času, například zájmové, sportovní a volnočasové aktivity a jiné programy, které vedou k dodržování určitých společenských pravidel, zdravého rozvoje osobnosti, k odpovědnosti za sebe a své jednání. Tento typ prevence je významný v kontextu aplikace různých efektivních a vyhodnotitelných specifických programů.“¹³

Jedná se o kroužky poskytované Vaší školou, pohybové a sportovní aktivity, které se uskutečňují ve volném čase žáků, kreslení, malování, hudbu, ekologickou výchovu aj. Efektivní trávení volného času by mělo žáka dále formovat a vychovávat, pomáhat mu rozvíjet jeho tvůrčí schopnosti, vytvářet společenské vazby.

Spolupráce s rodiči

Popište všechny preventivní aktivity na Vaší škole, které pořádáte pro rodiče, věnujte se i problematice informovanosti rodičů a tomu, jak jim předáváte informace. Rodiče jsou samozřejmě nejčastěji informováni na třídních schůzkách. Nicméně mnoho škol pro rodiče připravuje odborné přednášky na různá preventivní témata, např. i v rámci šablon.

Rodiče jsou školou často informováni o preventivních tématech i pomocí nástěnek, webových stránek, elektronickým komunikačním systémem pro rodiče (elektronická žákovská knížka). Školy informují rodiče

¹³ Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28) [online]. Praha: MŠMT, 2010 [cit. 2019-09-17]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

i prostřednictvím letáků a příruček s preventivní tematikou. V rámci nespecifické prevence probíhají ve školách i další aktivity, zahradní slavnosti, školní plesy, společné kulturní a sportovní aktivity.

Spolupráce s organizacemi a institucemi

Zde vyspecifikujte pravidelnou a opakující se spolupráci s externími subjekty - s PPP, středisky výchovné péče, Policií ČR, nestátními neziskovými organizacemi (dále NNO) aj.

ZÁVĚR

Zde uveďte několika větami shrnutí toho, k čemu váš program slouží, pro koho je určen, kdo se na něm podílí a čeho byste jím chtěli dosáhnout, např.:

Školní strategie prevence rizikového chování je součástí školního vzdělávacího programu XXXXX, který vychází z rámcového vzdělávacího programu pro xxxxxx. Účastní se ho všichni zaměstnanci školy (pedagogičtí i nepedagogičtí pracovníci), žáci, rodiče a externí odborníci.

V rámci školní strategie prevence rizikového chování je nutné kombinovat poskytování informací z oblasti prevence rizikového chování a výcvik v sociálních dovednostech, preferovat přístupy zaměřené do oblasti zdravého životního stylu a aktivního sociálního učení. Naše preventivní aktivity na sebe navazují, jsou kontinuální a komplexní, preferujeme interaktivní programy v menších skupinách jednotlivých tříd. Program bere zřetel na věk a osobní charakteristiky jedinců a na vytváření dobrého klimatu v každé třídě, a tím i celé škole.

Preventivní program a jím nastavené aktivity budou mít smysl jedině tehdy, když všichni zúčastnění budou vidět smysluplnost svého konání. A o to se naše škola intenzivně snaží.

Složka č. 3

Strategie předcházení školní neúspěšnosti

Je přílohou ŠVP (název ŠVP)_____na období_____

Platnost od_____

Evaluace k_____

Tato oblast patří spíše do kompetence výchovného poradce, školní metodik prevence se podílí na tvorbě z hlediska preventivních aktivit a činností hlavně ve spojitosti začlenění žáka se školní neúspěšností do kolektivu školní třídy.

Tento dokument by měl obsahovat činnosti na půdě školy vedoucí k zamezení školní neúspěšnosti i z pohledu vlivu na budoucí život daného jedince.

Doporučení:

- **Specifikujte školní neúspěšnost relativní i absolutní.**
- **Nastavte možnosti a způsoby vyhledávání žáků ohrožených školní neúspěšností.**
- **Popište přímou podporu pedagoga, první stupeň podpůrných opatření v souladu s vyhláškou č. 27/2016 Sb.¹⁴**
- **Popište způsob nastavování podpůrných opatření 2-5 ve vaší škole v souladu s vyhláškou č. 27/2016 Sb. Jakým dalším způsobem žáky podporujete přímo Vy specificky ve Vaší škole.**
- **Zkuste se zamyslet nad vytvořením adaptačního programu pro žáky nově příchozí a žáky nastupující do již vytvořených kolektivů. Tento program rozčleňte na několik adaptačních fází a pokuste se vymezit činnosti jednotlivých poradenských pracovníků jako podporu těchto žáků.**
- **Kreativně hledejte nové možnosti i v nastavování aktivizačních technik.**

¹⁴Vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. In: Praha: Sbírka zákonů České republiky, ročník 2016, Částka 10/2016. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>

Složka č. 4

Školní program proti šikanování

Příloha ŠVP (název ŠVP)_____na období_____

Platnost od_____

Evaluace k_____

Školní program proti šikanování by určitě neměl být ve škole novinkou. Součástí minimálního preventivního programu by měl být ve škole minimálně již od roku 2008. Zapátrejte tedy ve vašich dokumentech školy. Dále si na pomoc vezměte *Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č. j. MSMT-21149/2016)*¹⁵. Jedná se o velice zdařilý dokument, který Vás krok po kroku vede tvorbou školního programu proti šikanování. Naleznete zde nejen terminologické podklady, ale i přesné návody, jak na to.

Metodický pokyn je členěn na:

- Úvodní ustanovení
- Charakteristika šikany
- Bezpečné prostředí ve škole: jak předcházet šikaně
- Základní postup v řešení šikany
- Nápravná opatření
- Odpovědnost rodičů a komunikace školy s rodiči
- Ochrana dětí před šikanou v předškolním vzdělávání
- Šikana zaměřená na učitele: jak ji předcházet a jak ji řešit
- Právní odpovědnost školy
- Trestně-právní hledisko šikany
- Podávání podnětů, stížností a oznámení
- Závěrečná ustanovení

V přílohách metodického pokynu najdeme:

- PŘÍLOHA 1: Stadia šikanování
- PŘÍLOHA 2: Protektivní a rizikové faktory
- PŘÍLOHA 3: Přímé a nepřímé varovné signály šikanování

¹⁵ *Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016)* [online]. Praha: MŠMT, 2016 [cit. 2019-08-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

- **PŘÍLOHA 4: Doporučené znění textů ve školním řádu pro problematiku šikanování**
- **PŘÍLOHA 5: Školní program proti šikanování**
- **PŘÍLOHA 6: Postupy pro vyšetření a řešení šikany**
- **PŘÍLOHA 7: Literatura a webové odkazy**
- **PŘÍLOHA 8: Vzor rozhodnutí o vyloučení žáka**

Metodický pokyn hovoří i o tom, že vytváření dobrého školního programu proti šikanování je dlouhodobý, ale i trvalý proces, do kterého se musí zapojit všechny zainteresované osoby. Prevence šikany je ryze specifickou záležitostí, proto celý program musí být zaměřen specificky výhradně na prevenci a řešení šikany. Tvorba, koordinace, evaluace i neustálý proces naplňování programu proti šikanování má 13 hlavních součástí daných metodickým pokynem:

- „1. zmapování situace – analýza a evaluace (před a po zavedení programu či opatření a také v jeho průběhu);*
- 2. motivování pedagogů pro změnu;*
- 3. společné vzdělávání a supervize všech pedagogů;*
- 4. užší realizační tým (zástupce vedení - nejlépe ředitel, zástupci třídních učitelů z 1. a 2. stupně, zástupce družiny, školní metodik prevence, výchovný poradce, školní psycholog atd.);*
- 5. společný postup při řešení šikanování (viz Příloha č. 6);*
- 6. primární prevence v třídních hodinách;*
- 7. primární prevence ve výuce;*
- 8. primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování;*
- 9. ochranný režim (školní řád, dohledy učitelů);*
- 10. spolupráce s rodiči (vhodný způsob seznámení s prevencí a řešením šikany ve škole, například na webových stránkách, pomocí informativního dopisu a při třídních schůzkách);*

11. školní poradenské služby;
12. spolupráce se specializovanými zařízeními;
13. vztahy se školami v okolí (domluva ředitelů na spolupráci při řešení šikany, kdy se jí účastní žáci z různých škol).¹⁶

Nehledejte vlastní způsob řešení šikany, přesný postup je závazně dán a měl by ho znát každý pedagog. Doporučuji vyvěsit tabulku z přílohy č. 6 „Postupy pro vyšetření a řešení šikany“ v každé sborovně. Tato tabulka by měla být součástí vašeho školního programu proti šikanování.

První pomoc při počáteční šikaně:	Krizový scénář pro výbuch skupinového násilí při pokročilé šikaně:
1. odhad závažnosti a formy šikany; 2. rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili, a s oběťmi; 3. nalezení vhodných svědků; 4. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků a konfrontace oběti s agresory); 5. ochrana oběti; 6. předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovoru: a) rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření); b) rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku); 7. realizace vhodné metody: a) metoda usmíření; b) metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči); 8. třídní hodina: a) efekt metody usmíření; b) oznámení potrestání agresorů; 9. rozhovor s rodiči oběti; 10. třídní schůzka; 11. práce s celou třídou.	A. První (alarmující) kroky pomoci 1. zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany; 2. bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí B. Příprava podmínek pro vyšetřování 3. zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy; 4. zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi; 5. pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře); 6. oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům C. Vyšetřování 7. rozhovor s oběťmi a informátory; 8. nalezení nejslabších článků, nespokojených svědků; 9. individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky; 10. rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s oběťmi (oběťmi) D. Náprava 11. metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

Komentář k jednotlivým krokům postupů viz kniha Nová cesta k léčbě šikany - Kolář M. (2011)

17

¹⁶ Příloha č. 5 Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016) [online]. Praha: MŠMT, 2016 [cit. 2019-08-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

¹⁷ Příloha č. 6 dtto

Složka č. 5

Minimální preventivní program na rok_____

Vychází ze Školní preventivní strategie na období_____

Platnost od_____do_____

Evaluace k_____

Východiska

Je důležité si uvědomit, že stěžejním východiskem pro tvorbu minimálního preventivního programu je dlouhodobá preventivní strategie zpracovaná školou na několik let a minimální preventivní program je její prováděcí dokument na období jednoho roku. Tedy MPP musí být s tímto dokumentem v souladu, opírat se o něj a čerpat z něj, případně každoroční evaluace MPP poskytuje zpětnou vazbu pro evaluaci a revizi dlouhodobého dokumentu.

Východiska pro tvorbu, koordinaci a zpracování MPP můžeme pojmut opět jako u školní preventivní strategie z několika úhlů pohledu, je na Vás a Vaší škole, jakou cestou se chcete ubírat.

Nabízím tyto možnosti:

- 1. Možné je vycházet ze současného platného metodického doporučení, které minimální preventivní program specifikuje takto:**

„Minimální preventivní program – konkrétní dokument školy zaměřený zejména na výchovu a vzdělávání žáků ke zdravému životnímu stylu, na jejich osobnostní a emočně sociální rozvoj a komunikační dovednosti. Minimální preventivní program je založen na podpoře vlastní aktivity žáků, pestrosti forem preventivní práce s žáky, zapojení celého pedagogického sboru školy a spolupráci se zákonnými zástupci nezletilých žáků školy. Minimální preventivní program je zpracováván na jeden školní rok školním metodikem prevence, podléhá kontrole České školní inspekce, je vyhodnocován průběžně a na závěr školního roku je hodnocena kvalita a efektivita

zvolených strategií primární prevence. Dané hodnocení je součástí výroční zprávy o činnosti školy.¹⁸

„Minimální preventivní program

- a) je preventivním programem školy a školského zařízení;*
- b) je součástí školního vzdělávacího programu, který vychází z příslušného rámcového vzdělávacího programu, popř. upravovaného přílohou;*
- c) vychází z omezených časových, personálních a finančních investic se zaměřením na nejvyšší efektivitu;*
- d) jasně definuje dlouhodobé, střednědobé a krátkodobé cíle;*
- e) je naplánován tak, aby byl realizovatelným;*
- f) je přizpůsobován kulturním, sociálním či politickým okolnostem i struktuře školy či specifické populaci jak v rámci školy, tak v jejím okolí, respektuje specifika ve školním prostředí;*
- g) oddaluje nebo snižuje výskyt rizikového chování;*
- h) zvyšuje schopnost žáků a studentů činit informovaná a zodpovědná rozhodnutí;*
- i) má dlouhotrvající vliv na změnu chování;*
- j) pojmenovává problémy z oblasti rizikového chování dle čl. 1, odst. 1 a případné další rizikové projevy chování;*
- k) pomáhá zejména těm jedincům, kteří pocházejí z nejvíce ohrožených skupin (minoritám, cizincům, dětem a žákům zdravotně či sociálně znevýhodněným) při ochraně jejich lidských práv;*
- l) podporuje zdravý životní styl a usiluje o předávání vyvážených informací a dovedností.¹⁹*

¹⁸ článek 2, odst.(6) *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28)* [online]. Praha: MŠMT, 2010 [cit. 2017-08-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

¹⁹ článek 4, odst.(3) *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28)* [online]. Praha: MŠMT, 2010 [cit. 2017-08-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

2. Jako další možný postup opět vnímám i to, že nám může zde dokonce velice výrazně pomoci jednotný systém výkaznictví SEPA (*On-line systém evidence preventivních aktivit*). Vzhledem k tomu, že minimální preventivní program zpracováváme na jeden rok a výkaznictví evaluujeme a odesíláme také jedenkrát ročně, je zde návaznost ještě vyšší. Při použití plánování v SEPA vytváříme vlastně jakýsi model MPP a náš minimální preventivní program tak koresponduje z velké části s výkaznictvím a ulehčuje nám to práci. Díky tomu, že bylo do výkaznictví vloženo tlačítko pro export do textového editoru word, můžeme si celý výkaz převést do wordu a dělat v něm další úpravy. Samozřejmě můžeme i následně evaluaci vkládat do výroční zprávy o činnosti školy.

Hlavním východiskem při tvorbě MPP by měla být data získaná z evaluace předchozího roku a konkrétní cíle by měly být nastavovány v souladu s aktuálními potřebami našich žáků v oblasti prevence rizikového chování a v souladu s vyhodnocením rizik. V tomto ohledu bychom měli nastavovat nejen zařazení preventivních témat, ale volit i protektivní faktory. Tvorba MPP by pro nás měla být již jednodušší, neboť jsme se veškeré oblasti naučili zpracovávat již v dlouhodobém dokumentu.

Co by měl MPP obsahovat

- a. Charakteristika školy a legislativní východiska**
- b. Analýza současného stavu na základě evaluace**
- c. Cíle prevence**
- d. Aktivita, projekty a jejich popis, časový harmonogram akcí, garant, realizátor**
- e. Systém vzdělávání pedagogů**
- f. Spolupráce s rodiči**
- g. Poradenství**
- h. Prezentace systému primární prevence**
- i. Technické a materiální podmínky**
- j. Adresář organizací**
- k. Přílohy - odkaz na Školní řád, odkaz na Krizový plán, odkaz na Školní program proti šikanování**

NÁVRH MINIMÁLNÍHO PREVENTIVNÍHO PROGRAMU

ZÁKLADNÍ ÚDAJE

Jméno ŠMP

IČ organizace

Název organizace

Ředitel/ka(statutární zástupce)

Adresa školy

Zřizovatel

Charakteristika školy a legislativní východiska

Do charakteristiky školy spadá zjednodušený popis současné situace vycházející z evaluace, zmapování zdrojů pro oblast prevence rizikového chování, a to zdrojů vnějších i vnitřních. Popište materiální a technické možnosti školy, složení žáků, vybavení apod.

Legislativní východiska pro zpracování MPP (právní úpravy ve znění pozdějších předpisů):

- **Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů**
- **Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů**
- **Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí**
- **Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník**
- **Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník**

- **Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek**
- **Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních**
- **Zákon č. 106/2011, kterým se mění zákon č.167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů**
- **Zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím**
- **Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky**
- **Zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů**
- **Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků**
- **Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních**
- **Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných**
- **Vyhláška č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů a výročních zpráv**

Národní strategie ministerstev

- **Strategie prevence kriminality 2016–2020 (definovaná ve víceletých cyklech Usnesením vlády ČR)**
- **Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019–2021 (Usnesení Vlády ČR ze dne 18. 3. 2019, č. 190)**

Konkrétní postupy a doporučení ohledně prevence a řešení výskytu rizikového chování obsahují tato metodická doporučení a pokyny MŠMT:

- **Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016)**

- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (č.j. MSMT-21291/2010-28).
- Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví (č.j.: 10 194/2002-14)
- Shrnutí všech opatření ministerstva při řešení šikany ve školách a školských zařízeních <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/msmt-rozsirilo-opatreni-k-reseni-sikany-a-kybersikany>.
- Metodické doporučení pro práci s Individuálním výchovným programem (IVÝP) v rámci řešení rizikového chování žáků čj. MSMT – 43301/2013 platnost/12/2013
- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT (Čj.: 37 014/2005-25)
- Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané (Čj.: 25 884/2003-24)
- Metodický pokyn MŠMT ČR k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance (Čj.: 14 423/99-22)

Analýza současného stavu na základě evaluace

Zde popište analýzu nejen rizikového chování, ale hlavně analyticky zhodnoťte na podkladě evaluace předchozího MPP z předešlého roku primární prevenci jako takovou. Zanalyzujte chování žáků a posun žáků, popište, z čeho vycházíte. Co se Vám podařilo, co nepodařilo, a nastavte východiska pro další rok.

Příklad 1

Zhodnocení MPP z předchozího roku z hlediska chování žáků

Při analýze současného stavu lze vycházet z následujících poznatků a zkušeností:

1. hodiny občanské, rodinné výchovy, zdravovědy k tématům jako např. drogy, komunikace mezi lidmi, poruchy příjmu potravy, zdravý životní styl, vztahy mezi lidmi (zaměřeno na odlišnosti mezi lidmi a jejich respektování, pochopení) - zpětná vazba od pedagogů, témata zařazována interaktivně, daří se implementovat;
2. skupinové vyučování (forma kooperativního učení, schopnost či neschopnost akceptovat názory druhých, organizace práce ve skupině, role ve skupině)- zpětná vazba od vyučujících;
3. postřehy učitelů ze společných akcí s dětmi, z výletů, ze sportovně turistického kurzu;
4. postřehy pedagogů z projektových dnů;
5. porady učitelů, připomínky k chování žáků;
6. konzultace s rodiči, informace z třídních schůzek;
7. individuální konzultace se žáky;
8. zájem žáků o jednotlivá témata zahrnující rizikové chování;
9. informace o rizikových formách chování, zejména o drogách, v hromadných sdělovacích prostředcích (zaujímání postojů našich žáků) - zpětná vazba od pedagogů;
10. interaktivní semináře na téma kyberšikany a počítačové kriminality se zkušenými lektory zvenčí- zpětná vazba od lektorů;
11. zkušenosti z předcházejících aktivit, jejich analýza;
12. dotazníková šetření a evaluační dotazníky pro žáky i rodiče.

Klady:

- ✓ Obecné cíle programu minimální prevence v oblasti rizikového chování jsou v uspokojivé míře naplňovány.
- ✓ Vystupování pedagogických pracovníků je celkově zaměřeno k odmítání všech protispoločenských jevů a projevů rizikového chování, již vzniklé konflikty a situace se pedagogové snaží bezodkladně řešit.

- ✓ Výuka a výchova žáků zaměřená na zdravý životní styl je naplňována v různých aspektech. Úspěšně se daří vést žáky ke zdravému způsobu života, k péči o fyzické i psychické zdraví.
- ✓ Žákům je poskytováno zázemí k trávení volného času v prostorách školy v uspokojivé míře.
- ✓ Podařilo se obohatit výuku programově zaměřenými projekty.
- ✓ Celkově oceňujeme nově zařazený projekt Prevence užívání návykových látek, který připravili společně pedagogové naší školy. Byl realizován napříč spektrem všech oborů. Připraven byl pro všechny první ročníky. Byl podnětný nejen v oblasti prevence užívání návykových látek, ale zároveň působil i adaptačně. Žáci se mezi sebou lépe poznali, což vnímáme jako výborný prostředek prevence šikany.

Zápory:

- ✓ Nedaří se preventivně působit na žáky v oblasti prevence kouření, ani v sekundární péči v této oblasti.
- ✓ Velkým problémem zůstává spolupráce školy a rodičů žáků v oblasti prevence rizikového chování (dále RCH), i když oproti předešlým rokům se nám výrazně podařilo zvýšit účast rodičů na výchovných komisích a nastavovat spolupráci s rodiči žáků ohrožených rizikovým chováním.

Příklad 2

Vytvořte např. SWOT analýzu. Je dobré, pokud se na ní podílejí všichni pedagogové.

SWOT analýzu tvoříme na půdě školy např. při evaluaci ŠVP, při tvorbě koncepce školy apod. Zatím není tak častou součástí evaluace MPP, nicméně již jsem se s ní na několika školách setkala a určitě není od věci se zamyslet nad jednotlivými skupinami, z kterých je SWOT analýza složena. Jedná se o Strengths (**silné stránky**), Weaknesses (**slabé stránky**), Opportunities (**příležitosti**) a Threats (**hrozby**). Tyto výrazy zároveň označují jednotlivé

kvadranty rozdělené ve čtverci na čtyři skupiny, přičemž každou z nich budete zpracovávat samostatně.

S – silné stránky	W – slabé stránky
▪ Dlouhodobě nastavený model primární prevence rizikového chování. ▪ MPP se daří naplňovat včetně každoročních projektů. ▪ Výuka a výchova žáků zaměřená na zdravý životní styl je naplňována v různých aspektech. ▪ Úspěšně se daří vést žáky ke zdravému způsobu života, k péči o fyzické i psychické zdraví. ▪ Školní poradenské pracoviště funguje jako tým ▪ Vzdělaný školní metodik prevence-ukončené specializační studium. ▪ ŠMP se daří naplňovat všechny činnosti - metodické, informační a poradenské. ▪ Výborná spolupráce ŠMP s výchovným poradcem, třídními učiteli, vedením školy, ostatními pedagogy. ▪ Pravidelné aktivity pro všechny cílové skupiny a i pro rodiče. ▪ Intenzivní spolupráce s PČR a NNO v okolí.	▪ Nedaří se preventivně působit na žáky v oblasti prevence kouření, ani v sekundární péči v této oblasti. ▪ Menší spolupráce rodičů se školou. ▪ Menší účast rodičů na aktivitách a seminářích pro rodiče. ▪ Nižší účast na aktivitách nespecifické primární prevence rizikového chování. ▪ Podceňování hrozby rizikového chování svých dětí u značné části rodičů hlavně v oblasti netolismu. ▪ Na školním poradenském pracovišti chybí školní psycholog a školní speciální pedagog.
O – příležitosti	T – hrozby
▪ Nové nápady pedagogů v oblasti PPRCH k implementaci přímo do výuky. ▪ Projektové aktivity pro celou školu. ▪ Širší nabídka vzdělávání pedagogů v rámci prevence rizikového chování. ▪ Účast v dotačním řízení MŠMT na podporu primární prevence. ▪ Účast v grantech KÚ SK. ▪ Najít nové externí spolupracovníky, kteří nás podpoří.	▪ Nedostatek financí ohrožující udržitelnost projektů a programů prevence. ▪ Větší počet žáků s problémovým chováním. ▪ Přetížení školního metodika prevence, nesnížení přímé vyučovací povinnosti. ▪ Únava pedagogů a neochota spolupráce pedagogů školy z důvodu vysoké náročnosti administrativních požadavků. ▪ Ztráta motivace u žáků, syndrom vyhoření u pedagogických pracovníků,

Tabulka č. 4 Příklad SWOT analýzy

Cíle prevence

Cíle v tomto dokumentu by měly být definovány převážně jako krátkodobé na jeden školní rok. Tyto cíle by měly být konkrétní a intenzivně souviset s evaluací předešlého MPP, a vycházet tak z aktuálních potřeb školy v oblasti prevence rizikového chování. Zároveň by měly být v souladu s dlouhodobými obecnějšími cíli preventivního programu školy - školní preventivní strategie. V tomto zmiňovaném dokumentu (viz výše str. 25) jsem popisovala, jak by cíle měly vypadat a jak je nastavovat (SMART).

Konkrétní cíle MPP směřujeme k aktuální potřebě všech cílových skupin - žáků, pedagogů a rodičů. Na podkladě takto nastavených cílů plánujeme dále jednotlivé aktivity a projekty.

Příklad cílů pro žáky

- ✓ Informovanost všech žáků školy v oblasti prevence rizikového chování.
- ✓ Pečlivé sledování a odmítání všech protispolečenských jevů.
- ✓ Systematická výuka a výchova žáků ke zdravému životnímu stylu.
- ✓ Propojení aktivit primární prevence do výuky.
- ✓ Obohacení výuky programově zaměřenými projekty.
- ✓ Pokračování v aktivitách, které povedou ke zvýšení odolností dětí vůči rizikovému chování – programy proti kouření, řešení netolismu, projektový den proti závislostem.
- ✓ Vedení žáků ke zdravému sebevědomí, ke správnému stanovení reálných cílů, ke zvládání zátěžových situací a řešení problémů bez pomoci léků a jiných návykových látek.
- ✓ Zaměřit se více na prevenci tabakismu a prevenci záškoláctví.

Příklad cílů pro pedagogické pracovníky školy

- ✓ Seznámit s preventivním programem školy všechny vyučující.
- ✓ Motivování ostatních učitelů ke spolupráci na programu.

- ✓ Pravidelné schůzky výchovného týmu k prevenci a řešení rizikového chování žáků.
- ✓ Průběžné hledání žáků více ohrožených z hlediska RCH – informovat o těchto žácích a společně hledat a zvolit vhodný přístup k takovým žákům – jednota postojů!!
- ✓ Využívání knihovny, založené pro potřeby pedagogů a její stálé rozšiřování.
- ✓ Aktivní účast pedagogických pracovníků a vedení školy na akcích a projektech MPP.
- ✓ Proškolení pedagogického sboru v oblasti prevence šikany a šikanování.
- ✓ Hledání finančních prostředků pro oblast prevence RCH, vyhledávání a zapojení se do projektových aktivit

Příklad cílů pro cílovou skupinu rodičů

- ✓ Aktivní spolupráce s rodiči žáků, informovat rodiče o programu a motivovat je ke spolupráci
- ✓ Nabídka akceptovatelné poradenské služby pro žáky i jejich rodiče, případně zprostředkování kontaktu s odborníky.
- ✓ Kontaktní spolupráce rodičů s výchovným poradcem a metodikem prevence, informační nástěnka ve vestibulu školy.
- ✓ Individuální pohovory s rodiči dle zájmu rodičů nebo v případě řešení již vzniklého problému.
- ✓ Informování rodičů na skupinové třídní schůzce na začátku roku o stanovených postupech řešení při výskytu RCH, včetně upozornění na případná výchovná opatření
- ✓ Den otevřených dveří pro rodiče žáků školy jako možnost seznámit se blíže se vzdělávacím prostředím.
- ✓ Seminář pro rodiče na téma Závislostní chování dětí.²⁰

²⁰ Upravené příklady reálných cílů z reálného MPP sestaveného autorkou pro školní rok 2011/2012

Je jen na vás, jaký postup vyspecifikování cílů zvolíte. Pokud se cíli chcete zabývat hlouběji, můžete je specifikovat i pro jednotlivé oblasti prevence. Také můžete k cílům přiřadit jejich měřitelnost, tzn. jakým způsobem budete vyhodnocovat, že se cíle podařilo naplňovat.

Aktivity, projekty a jejich popis, časový harmonogram akcí, garant, realizátor

a) specifická primární prevence

Jednotlivé aktivity a projekty rozdělíme do dvou základních částí. Preventivní aktivity, jež jsou součástí ŠVP a jsou uvedeny v tabulce zpracované v Preventivním programu školy - viz str. 28, a preventivní programy jednorázové uskutečňované školou či jinými externími organizacemi.

V jednotlivých předmětech se z hlediska aktuálních potřeb můžeme zaměřit na prohloubení výuky témat s vyšší prioritou pro dané období.

Pedagogové by si v této oblasti měli uvědomit několik bodů a odpovědět si na základní didaktické otázky:

PROČ – proč volím toto téma? Souvisí to i s tím, co vlastně chceme, souvisí to s cíli MPP? U stanovení cílů jednotlivých témat nesmíme v žádné výuce, a to ani v PPRCH, zapomenout na základní členění cílů na kognitivní, psychomotorické a afektivní.

1. Čeho chci dosáhnout?
2. Jakých konkrétních cílů chci dosáhnout?
3. Co chci, aby žáci věděli?
4. Co chci, aby žáci udělali?
5. Jak chci, aby se žáci cítili?

Dále si odpovězme na tyto otázky:

- **PROČ** se do této aktivity pouštíme?
- **KOHO** tím oslovíme?
- **K ČEMU** to má být dobré?
- **JAK** budeme předávat informace, máme čas na obsah a diskusi?
- **ZA JAKÝCH PODMÍNEK** to bude? Je dobré mít plán a nastavené i podmínky aktivity.
- **S JAKÝMI OČEKÁVANÝMI EFEKTY** budeme počítat?

Uvědomme si i základní zásady, které platí i pro preventivní aktivity:

- **stručnost, jasnost a srozumitelnost**
- **názornost, přiměřenost**
- **udržení pozornosti, aktivní zapojení**
- **komunikativnost, buďte konkrétní a dávejte příklady**
- **popište chování a jeho vliv**

Při plánování aktivit v rámci daného předmětu je nutné si promyslet podmínky i z hlediska prostorového uspořádání školní třídy, případně volit aktivity mimo školní třídu (aula, společenská místnost apod.). V neposlední řadě nesmíme zapomenout ani na materiální podmínky a toto vše specifikovat i v samostatné kapitole, zvláště v případě nutnosti navýšení finanční náročnosti.

Výše uvedené body platí i pro preventivní programy jednorázové uskutečňované školou či jinými externími organizacemi. Nicméně zde se navíc musí naplánovat daná aktivita z dalších hledisek. Doporučuji plánovat do návrhu této tabulky (tab. č. 5), nebo využít tabulku v plánování SEPA. Nezapomeňte ani na reference na externí odborníky. Není lepší cesta než zkušenost ostatních kolegů z jiných škol.

Název programu	Typ RCH, na který je zaměřen	Realizátor, kontakt	Cílová skupina	Finanční zabezpečení aktivity	harmonogram		garant
					datum	Počet hodin	

Tabulka č. 5 Vzor tabulky přehledu plánovaných aktivit

Po každé aktivitě pedagogům předkládejte navržený dokument Evidence akce s preventivní tematikou včetně evaluace (příloha č. 4) a tím si průběžně zpracováváte i evaluaci na příští školní rok.

b) nespecifická primární prevence

Popište aktivity nespecifické primární prevence na vaší škole, jakým způsobem vedete žáky ke zdravému a efektivnímu trávení volného času. Jaké aktivity a kroužky zabezpečujete či nabízíte a jakým způsobem je prezentujete.

Systém vzdělávání pedagogů

Jako školní metodik prevence máte z hlediska své náplně práce také plánovat další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti prevence rizikového chování. Nemůžete však nic nařizovat řediteli školy. Vedení školy můžete pouze doporučit pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (dále DVPP) pedagogické pracovníky na podkladě Vašeho zhodnocení výsledků evaluace předchozího školního roku a následné potřeby některých nebo všech pedagogů vzdělávat se hlouběji v určitém tématu. Zde v MPP byste

měli popsat potřebu dalšího vzdělávání, kterou dostatečně odůvodníte a navrhnete přímo reálné programy. (Propojte s přílohou č. 5 tohoto dokumentu.) Nezapomínejte ani na dostatečnou kvalifikaci a odbornost vlastní - specializační studium pro ŠMP a DVPP pro ŠMP.

Spolupráce s rodiči

Spolupráci s rodiči nastavte dle možností školy a dle znalosti cílové skupiny rodičů na vaší škole. Je něco jiného, pokud na škole je již tradicí pořádat semináře pro rodiče, něco jiného je začínat nově, nicméně určitě stojí za to začít. Další důležitou součástí spolupráce s rodiči je i efektivní působení školního poradenského pracoviště, které je pro rodiče přístupné a poskytuje rodičům opravdu poradenskou pomoc v souladu s § 16 ŠZ. Spolupráce s rodiči by v MPP měla být nastavena naprosto konkrétně.

Poradenství

Vyspecifikujte, jaké formy poradenství můžete poskytovat a kterým cílovým skupinám. Jaký je kontakt na ŠMP, kde se rodiče mohou objednat, jak se s Vámi spojit apod.

Prezentace systému primární prevence

Zamyslete se nad PR a nad všemi toky a kanály prezentace aktivit, popište, jak to ve vaší škole máte nastaveno.

Technické a materiální podmínky

Zde vyspecifikujte všechny materiální technické podmínky pro realizaci preventivních programů, vyznačte ty, jež jsou běžnou součástí vybavení vaší školy a nastavte požadavky na další včetně jejich finanční náročnosti a návrhu, jak tyto finance zajistit. Nezapomeňte popsat i vybavení, z kterého

mohou učitelé vycházet při vlastních preventivních aktivitách - knihy, DVD, odkazy, pomůcky apod.

Adresář organizací

Vložte odkaz na samotný adresář, případně popis, kde ho na půdě školy najdeme, či nakopírujte.

Přílohy - odkaz na Školní řád, odkaz na Krizový plán, odkaz na Školní program proti šikanování apod.

Přílohy MPP

Krizový plán

- ✓ Je součástí MPP, ale může být zpracován i samostatně.
- ✓ Většina škol má zpracován krizový plán, v legislativních dokumentech se neobjevuje, odkazují na něj jen některé metodické pokyny.
- ✓ Měl by pedagogickým pracovníkům napomoci v situacích, kdy není čas studovat dlouhé postupy a zjišťovat, co je správně.
- ✓ Slouží převážně k **okamžitému řešení** krizových situací.
- ✓ Měl by být jednoduchý, srozumitelný a návodný.
- ✓ Má zahrnovat jen vybrané dílčí oblasti rizik, které se týkají především rizikového chování žáků na dané škole.
- ✓ Obsahuje i kontakty a organizace, na které je možné se obrátit o pomoc.
- ✓ Jeho cílem je rychlé a jednotné rozhodování v krizové situaci.

Školy volí většinou dva druhy efektivních krizových plánů:

- 1. Strukturální schéma popisu zaznamenané do grafu a každá grafická karta je samostatná pro jednu krizovou situaci.**
- 2. Zjednodušeně popsany postup při nastalé krizové situaci.**

Vždy si musíme odpovědět na tyto otázky:

- 1. Co budeme řešit jako krizi - vyspecifikování krizových momentů.**
- 2. Prvotní postup.**
- 3. Koho informuji jako prvního, kdo bude dále zaangažován.**
- 4. Následné postupy a aktivity.**
- 5. Následné nastavení prevence a následné informování koho a jak.**

Dlouhé a někdy dokonce i stostránkové popisy, jak postupovat, nejsou v této oblasti efektivní a nemohou být dobrým krizovým plánem, protože účel krizového plánu je zareagovat dle daného postupu co nejrychleji, nejefektivněji a správně. Někdy dlouhý časový úsek na čtení je kontraproduktivní dané situaci.

Další dokumenty ŠMP

- **Vykazování činnosti ŠMP - návrh ze vzorové dokumentace ŠMP - všechny činnosti včetně zápisů šetření - viz příloha č. 1**
- **Odborné zprávy a informace o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení v rámci prevence rizikového chování v souladu se zákonem o zpracování osobních údajů – shromažďování členěné dle specifik školy, přístupné jen odpovědným osobám, nutné mít zamčené a naplňovat v této souvislosti všechny směrnice školy zaměřené na GDPR.**
- **Přípravy na metodická vedení učitelů – vstupy na pedagogické rady, podklady o novinkách, které ŠMP zasílá ostatním pedagogům apod. – doporučuji vytvořit specifickou košilku, která bude založena před každým dokumentem, stejně jako průvodní košilka faktury v účetnictví, je to přehledné a máme doloženo, kdy jsem jako školní metodik prevence ostatní seznámil. Návrh košilky je příloha č. 2.**
- **Databáze odborníků a všech dostupných informací o institucích, organizacích a odbornících, kteří v oblasti prevence působí v dané lokalitě – vytvořte si samostatný dokument, který budete pravidelně aktualizovat a doplňovat, je dobré zde mít také jednu tabulku, kde budete mít shrnuty názvy organizací a jejich kontakty. Bližší informace, čím se zabývají a jaké jsou jejich možnosti, mějte rozpracovány dále v dokumentu.**
- **Seznam a kontakty odborných pracovišť, která participují na intervenci a následné péči v případě akutního výskytu rizikového chování - platí totéž, co pro bod výše, může být umístěno v jednom šanonu a rozděleno např. barevnými rozdělovníky.**

- **Databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence rizikového chování, zejména orgánů státní správy a samosprávy, středisek výchovné péče, poskytovatelů sociálních služeb, zdravotnických zařízení, Policie České republiky, orgánů sociálně-právní ochrany dětí, nestátních organizací působících v oblasti prevence, center krizové intervence a dalších zařízení, institucí a jednotlivých odborníků - platí totéž, co pro bod výše, může být umístěno v jenom šanonu a rozděleno např. barevnými rozdělovníky.**
- **Zápisy jednání preventivního týmu – pokud tým existuje - návrh zápisu příloha č. 3.**
- **Evidence akcí s preventivní tematikou - pomáhá SEPA, ovšem je vhodné pravidelné zadávání, pokud je třeba, je vhodné vypracovat jednoduchý formulář pro předávání informací od jednotlivých pedagogů dle specifik dané školy, možné je, aby tato tabulka od pedagogů sloužila hned i jako evaluace - příloha č. 4.**
- **Seznam a nabídka DVPP s preventivní tematikou - příloha č. 5.**
- **Evaluace a podklady k evaluaci – musíme si vyspecifikovat, co od ostatních k evaluaci potřebují. Na tomto podkladě doporučuji vypracovat jednoduchou tabulku stejnou pro všechny pedagogy, aby se nám dobře vyhodnocovala. Samostatný návrh k vlastní úpravě viz příloha č. 4.**
- **Zpráva do výroční zprávy o činnosti školy dle specifických požadavků zřizovatele, mohu v základu vycházet z elektronického výkaznictví Systém evidence preventivních aktivit (SEPA), z výstupu převedeného do textového editoru a upraveného a doplněného o požadavky zřizovatele.**
- **Dotazníky, ankety a výsledky různých šetření v třídních kolektivech.**

Přílohy

Příloha č. 1 - Vykazování činnosti ŠMP - návrh

Standardizované činnosti ŠMP – záznamy umožňující doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence, navržená a realizovaná opatření

Úvodní strana

Metodické činnosti

1. Koordinace tvorby, kontrola, evaluace a participace při realizaci minimálního preventivního programu školy.
2. Koordinace a participace na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, závislostí, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, rasismu a xenofobie, prekriminálního a kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalších projevů rizikového chování.
3. Metodické vedení činnosti pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence rizikového chování. Vyhledávání a nastavení vhodné podpory směřující k odstranění rizikového chování.
4. Koordinace vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence rizikového chování.
5. Individuální a skupinová práce se žáky a studenty s obtížemi v adaptaci, se sociálně-vztahovými problémy, s rizikovým chováním a problémy, které negativně ovlivňují jejich vzdělávání.
6. Koordinace přípravy a realizace aktivit zaměřených na zapojování multikulturních prvků do vzdělávacího procesu a na integraci žáků/cizinců; prioritou v rámci tohoto procesu je prevence rasismu, xenofobie a dalších jevů, které souvisejí s přijímáním odlišnosti.
7. Koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku prevence rizikového chování, s metodikem preventivních aktivit v poradně a s poradenskými, terapeutickými, preventivními, krizovými a dalšími odbornými pracovišti, zařízeními a institucemi, které působí v oblasti prevence rizikového chování.
8. Kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště a participace na intervenci a následné péči v případě akutního výskytu rizikového chování.

9. Shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení v rámci prevence rizikového chování v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů.

10. Vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence, navržená a realizovaná opatření.

Informační činnosti

1. Zajišťování a předávání odborných informací o problematice rizikového chování, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence pedagogickým pracovníkům školy.
2. Prezentace výsledků preventivní práce školy, získávání nových odborných informací a zkušeností.
3. Vedení a průběžné aktualizování databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence rizikového chování, zejména orgánů státní správy a samosprávy, středisek výchovné péče, poskytovatelů sociálních služeb, zdravotnických zařízení, Policie České republiky, orgánů sociálně-právní ochrany dětí, nestátních organizací působících v oblasti prevence, center krizové intervence a dalších zařízení, institucí a jednotlivých odborníků.
4. Předávání informací a zpráv o realizovaných preventivních programech zákonným zástupcům, pedagogickým pracovníkům školy a školskému poradenskému zařízení.
5. Vedení dokumentace, evidence a administrativa související se standardními činnostmi v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů a předávání informací o realizovaných preventivních programech školy pro potřeby zpracování analýz, statistik a krajských plánů prevence.

Poradenské činnosti

1. Vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy rizikového chování; poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště ve spolupráci s třídními učiteli.
2. Spolupráce s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje rizikového chování u jednotlivých žáků a tříd a participace na sledování úrovně rizikových faktorů, které jsou významné pro rozvoj rizikového chování ve škole.
3. Příprava podmínek pro integraci žáků se specifickými poruchami chování ve škole a koordinace poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými školskými zařízeními.

Záznam o činnosti ŠMP č.

Jméno ŠMP:

Forma činnosti:

Jednotlivé body:

☐	Metodické a koordinační činnosti	☐	☐
☐	Informační činnosti	☐	☐
☐	Poradenské činnosti	☐	☐

Výše jmenovaná činnost se týká osoby ANO NE

Jméno osoby _____

pedagog

žák – třída: _____

zákonný zástupce

Datum: _____

Stručný obsah a popis:

Navržená, případně realizovaná opatření:

Datum případné kontroly:

Kontrola není nutná

☐

Podpisy zúčastněných:

Pozice	Jméno	Podpis
žákyně/ žák		
zákonný zástupce žákyně/žáka		
pedagog		
ŠMP		

Příloha č. 2 - Přípravy na metodická vedení učitelů

Tematický okruh: _____

Datum: _____

sdílen materiál

předneseno

podklad k samostudiu

Předáno způsobem:

Způsob	Bližší specifikace				Všem	Jednotlivě na vyžádání
Společný server	Webový odkaz	X	Zpracovaný materiál			Mgr. Novákové
Písemný materiál	Osobní předání		Společná nástěnka ve sborovně	X	X	
Pedagogická rada	Popište co:					

Dotazy: _____

Nutnost dalšího rozpracování v oblasti _____

Rozpracování není nutné ☐

Kontrola přenosu informací

pedagogická rada- prezenční listina ☐ společný server datum vyvěšení:

společná nástěnka datum vyvěšení jiné předání

Příloha č. 3 – Zápis z jednání preventivního týmu

Datum: _____

Přítomni:

Jméno a příjmení	Funkce	Podpis

Popis řešené problematiky:

Navržená opatření, závěry z jednání týmu:

Doporučení:

Datum případné kontroly návrhů, doporučení:

Kontrola není nutná

☐

Odpovídá:

Příloha č. 4 - Evidence akce s preventivní tematikou včetně evaluace

Třída	Počet žáků přítomných na programu	Počet hodin	Třídní učitel/ka	Přítomní učitelé	Podpis zpracovatele

Informace o preventivní aktivitě:

Název aktivity	Specifická S nespecifická N	Samostatná preventivní aktivita/ prevence ve výuce	Realizátor	Poznámky

Hodnocení použitých metod, forem, didaktických zásad (hodnoťte jako ve škole 1-5, jednička nejlepší, pětka nejhorší)

Aktivizace Interakce	Komplexnost Názornost	Spolupráce s žáky	Přiměřenost věku	Zpětná vazba

Hodnocení žáků (hodnoťte jako ve škole 1-5, jednička nejlepší, pětka nejhorší)

Spolupráce žáků	Aktivita žáků	Přínos pro žáky	Chování při programu	Získané informace

Hodnocení obsahové náplně

Vaše připomínky, podněty a návrhy

Příloha č. 5 – Seznam a nabídka DVPP s preventivní tématikou

Téma prevence	Název semináře	Pořádající organizace	Přihlásit kde, další informace	Datum konání	Časová dotace

Zde popište informace pro případné zájemce dle místních specifik školy v souvislosti s povolením DVPP vedením (komu hlásit, kde žádat), způsob vyvěšení a přenosu informace ke kolegům apod.

Návrh na další vzdělávání pedagogických pracovníků školy v rámci prevence rizikového chování

zpracoval/a _____ dne _____ podpis _____

Předáno vedení školy dne _____

Bere na vědomí _____

Seznam zkratek

DVPP	další vzdělávání pedagogických pracovníků
MPP	minimální preventivní program (též preventivní program)
MŠMT	ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NNO	nestátní nezisková organizace
OSPOD	orgán sociálně právní ochrany dětí
PČR	Policie České republiky
PPP	pedagogicko-psychologická poradna
PPRCH	primární prevence rizikového chování
RCH	rizikové chování
SEPA	Systém evidence preventivních aktivit
SPC	speciálně pedagogické centrum
ŠMP	školní metodik prevence
ŠPP	školní poradenské pracoviště
ŠPS	školní preventivní strategie
ŠPZ	školské poradenské zařízení
ŠVP	školní vzdělávací program
ŠZ	školský zákon

Doporučená a použitá literatura, zdroje

Burdová, E. (2019) *Rukověť školního metodika prevence*. Praha: Středočeský kraj. ISBN 978-80-88332-00-8.

Burdová, E. (2017) *Bezpečné klima v praxi školního metodika prevence aneb jak má školní metodik prevence vést učitele tak, aby se nad jejich třídou nesnášel mrak*. Praha: Vzdělávací institut Středočeského kraje. ISBN 978-80-906718-8-1.

Burdová, E. a kol. (2012) *Zdravé klima, aneb, Prevencí rizikového chování si vytvoříme "domeček", kde nám bude dobře*: studijní text ke stejnojmennému kurzu. Vyd. 1. Příbram: Elrond. ISBN 978-80-260-2332-6.

Burdová, E. a Kohoutová, E. (2011) *Školní strategie prevence rizikového chování OU, PŠ, ZŠ a MŠ Příbram*. Příbram: OU, PŠ, ZŠ a MŠ.

Gabrhelík, R. (2015). *Systém výkaznictví preventivních aktivit pro školy a školská zařízení: Metodika a manuál on-line sběrného systému*.

Miovský, M. a kol. (2010). *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Praha: Centrum adiktologie.

Miovský, M., Skácelová, L., Zapletalová, J. et al. (2015) *Prevence rizikového chování ve školství*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze

Miovský, M. a kol. (2015). *Programy a intervence prevence rizikového chování v praxi*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze

Sixta, J. *Minimální preventivní program tvorba, realizace a evaluace: přednáška Studium pro ŠMP*. Praha: VISK, 2019.

Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016) [online]. Praha: MŠMT, 2016 [cit. 2019-08-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28) [online]. Praha: MŠMT, 2010 [cit. 2019-09-17]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuzeni-a-pokyny>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: Praha: Sbírka zákonů České republiky, ročník 2004. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast1>

Vyhláška 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů. In: Praha: Sbírka zákonů České republiky, ročník 2005, Částka 20/2005. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/castka/2005-20>

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. In: Praha: Sbírka zákonů České republiky, ročník 2016, Částka 10/2016. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>

Vyhláška č. 317/2005 Sb., Vyhláška o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů. In: Praha: Sbírka zákonů České republiky, ročník 2005, Částka 111/2005. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-317>

Standardy pro udělování akreditací DVPP Č.j. 26 451/2005-25, 30 908/2005-25, 10 405/2008-6/IPPP: Standard 6c) Studium k výkonu specializovaných činností - prevence sociálně patologických jevů [online]. MŠMT: Praha [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/36198/>

Systém evidence preventivních aktivit SEPA [online]. [cit. 2019-08-21]. Dostupné z: <https://www.preventivni-aktivity.cz/>

Zákony, vyhlášky a legislativní dokumenty na www.zakonyprolidi.cz

